

Innst. S. nr. 196

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra forsvarskomiteen

Dokument nr. 8:80 (2002-2003)

Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Marit Nybakk, Rita Tveiten, Gunnar Halvorsen, Kjell Engebretsen og Svein Roald Hansen om forvaltningen av Oscarsborg festning og andre festningsverk som er besluttet tatt ut av militær bruk

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Gjennom forsvarsreformen og restruktureringen av Forsvaret for å møte de nye sikkerhetspolitiske utfordringene, er en rekke forsvarsanlegg tatt ut av militær bruk. De fleste av disse anleggene skal avhendes etter retningslinjer gitt i Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001) og i Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002), senest presisert i Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 1 (2002-2003).

Når det gjelder festningsverk og andre bygg av kulturhistorisk verdi som ikke lenger har noen forsvarsmessig betydning, har Stortinget ved flere anledninger understreket behovet for å ta vare på disse som nasjonale kulturminner, bl.a. i Innst. S. nr. 82 (1993-1994), jf. St.meld. nr. 54 (1993-1994) om Nasjonale festningsverk og i Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001). Spørsmålet ble senest tatt opp i Budsjett-innst. S. nr. 7 for inneværende budsjettår. Stortinget fattet gjennom behandling av Innst. S. nr. 314 (2000-2001) følgende enstemmige vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen utrede ulike ordninger for organisering av eierskap og forvaltningen av eiendommer, bygg og anlegg med historisk verdi. Regjeringen anmodes om at det i utredningen legges særlig vekt på å vurdere opprettelsen av et nasjonalt fond på linje med National Trust, slik forvaltningen er organisert i USA og Storbritannia."

Forutsetningen fra Stortingets side har vært at det ikke skal tas initiativ til kommersialisering eller anbud for minnesmerker med en slik unik forsvarshistorisk eller kulturell verdi som eksempelvis Oscarsborg festning i Drøbak og tilsvarende eiendommer, før forvaltningen av disse har vært behandlet av Stortinget som egen sak. Forslagsstillerne er imidlertid kjent med at etter at splittflagget ble firt på Oscarsborg for siste gang 31. juli 2002, har Forsvarsbygg kommet langt i sitt arbeid med å kommersialisere festningen. Leie av Oscarsborg har vært lagt ut på anbud én gang, og en ny runde er ventet nå, der utleie av Oscarsborg er knyttet sammen med salg av Forsvarets eiendommer på fastlandet.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forvaltningen av Oscarsborg festning og andre festningsverk som er besluttet tatt ut av militær bruk."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunnar Halvorsen, Leif Lund og lederen Marit Nybakk, fra Høyre, Bjørn Hernæs og Åge Konradsen, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold og Per Ove Width, fra Sosialistisk Venstreparti, Kjetil Bjørklund, fra Kristelig Folkeparti, Åse Wisløff Nilssen, og fra Senterpartiet, Marit Arnstad, viser til brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til Stortingets forsvarskomite, datert 18. februar 2003 om departementets oppfølging av Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001) og senere merknader fra Stortingets forsvarskomite, samt brev fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet v/statsråden til Stortingets forsvarskomite, datert 11. april 2003 om samme sak. (Begge brev er vedlagt.)

Komiteen registrerer at arbeidet både med gjennomgang av de kulturhistoriske eiendommer i statlig eie og spørsmål om fremtidig eierskap og forvaltning av slike eiendommer er ledet av Arbeids- og administrasjonsdepartementet og med deltakelse blant annet fra Forsvarsdepartementet. Komiteen har videre merket seg at det i arbeidet legges vekt på å følge merknadene og det enstemmige stortingsvedtaket fra Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001), forslag fra stortingsrepresentantene Hans J. Røsjarde, Per Ove Width og Per Sandberg, om å opprette et fond for bevaring av festninger og andre militærhistoriske bygninger. Komiteen viser også til Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003) fra forsvarskomiteen. Komiteen registrerer og at arbeids- og administrasjonsministeren har meddelt at han tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med saken så raskt som mulig.

Komiteen er enig med forsvarsministeren i at hovedutfordringen knyttet til de nasjonale festningsverk som er besluttet tatt ut av militær bruk, er å legge forholdene til rette for en verdig alternativ bruk av festningsverkene. Komiteen er også enig i at eksisterende kulturell og annen virksomhet må gis gode betingelser også i fremtiden. Komiteen er tilfreds med at statsråden forsikrer at disse eiendommene ikke er tenkt solgt ut av statlig eie.

Komiteen viser til St.prp. nr. 45 (2000-2001) Omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 hvor det i pkt. 6.4.2 redegjøres for forvaltning av eiendommer, bygg og anlegg. Det vises særskilt til at det i lengre tid har pågått et samarbeid mellom Forsvaret og miljøvernmyndighetene om kartlegging og vurdering av de eiendommer som har stor kulturhistorisk betydning, og/eller for naturvern og allmennhetens muligheter til friluftsliv, samt at det nylig er utarbeidet en landvernplan for kulturminner.

Komiteen viser også til den kompetanse som Forsvarsmuseet innehar og anmoder om at departementet vurderer i hvilken grad og på hvilken måte museets ekspertise og kapasitet bør inkluderes i forvaltningen av Forsvarets festninger og andre militærhistoriske bygninger. Denne kompetansen bør nyttes for å sikre en god drift og en tilpasset kommersiell benyttelse av Oscarsborg festning og andre militærhistoriske bygninger og anlegg.

Komiteen viser til at det kan tenkes ulike ordninger for hvordan staten skal organisere eierskap og forvaltning av slike eiendommer. Komiteen ser det som en fordel at det legges opp til en form for drift ved de anlegg der dette kan være hensiktsmessig, for å holde en kontinuerlig aktivitet ved de aktuelle forsvarsanleggene.

Komiteen mener at Oscarsborg festning er et helt spesielt monument som umiddelbart må tas vare på og vil derfor ta festningen ut av Arbeids- og administrasjonsdepartementets utredning. Etter komiteens vurdering må det tas en endelig avgjørelse om Oscarsborgs fremtid nå. Komiteen forutsetter at den virksomhet som legges til Oscarsborg er i overensstemmelse med den historikk, tradisjon og kultur som borgen representerer. Komiteen er innforstått med at private interesser kan leie og utbedre eventuelle fasiliteter på området. Komiteen vil be departementet vurdere en kombinasjon av begrenset militært nærvær og annen virksomhet, inkludert en mulig privat finansiering av det militære nærværet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Regjeringen trekke Oscarsborg ut av Arbeids- og administrasjonsdepartementets utredning om Statens kulturhistoriske eiendommer og behandle den som egen sak.

II

Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet for 2004 med forslag til mulig nytt militært nærvær på Oscarsborg.

III

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forvaltningen av andre forsvarsverk som er besluttet tatt ut av militær bruk når Arbeids- og administrasjonsdepartementet er ferdig med sin utredning.

Oslo, i forsvarskomiteen, den 30. april 2003

Marit Nybakk
leder

Per Ove Width
ordfører

Bjørn Hernæs
sekretær

Vedlegg 1**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til forsvarskomiteen, datert 18. februar 2003****Departementets oppfølging av Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001) og senere merknader fra Stortingets forsvarskomite**

Jeg viser til brev fra forsvarskomiteens leder av 4. februar 2003 vedrørende Innst. S. nr. 314 (2000-2001) og senere merknader fra forsvarskomiteen.

Arbeidet både med gjennomgang av de kulturhistoriske eiendommer i statlig eie og spørsmål om fremtidig eierskap og forvaltning av slike eiendommer er ledet av Arbeids- og administrasjonsdepartementet og med deltakelse blant annet fra Forsvarsdepartementet. I arbeidet legges det vekt på å følge merknadene i Innst. S. nr. 314 (2000-2001) og innstillingen til årets budsjett fra forsvarskomiteen, Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003). Arbeids- og administrasjonsministeren har meddelt at han tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med saken så raskt som mulig.

Hovedutfordringen knyttet til de nasjonale festningsverk som er besluttet tatt ut av militær bruk, er å legge forholdene til rette for en verdig alternativ bruk av festningsverkene. Eksisterende kulturell og annen virksomhet må gis gode betingelser også i fremtiden. Det er selvsagt ikke slik at disse eiendommene er tenkt solgt ut av statlig eie.

Frem til Stortinget har vedtatt ny fremtidig forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer, vil Forsvarsbygg i en interimperiode forvalte nasjonale festningsverk som ikke har militær bruk. Festningsverkene skal i henhold til Stortingets forutsetninger forbli i statlig eie. Ved å vise kreativitet og finne løsninger gjennom utvikling og utleie vil man tilstrebe å få til levende festningsverk som gjør det mulig å videreføre historien til nye generasjoner, samtidig som tilgjengeligheten sikres for allmennheten. Det arbeidet som nå gjøres med Oscarsborg er etter min oppfatning helt i tråd med dette, og kan sammenlignes med det som er gjort i forbindelse med to andre nasjonale festningsverk, nemlig Fredrikstad festning og Fredriksvern i Stavern. Fredriksvern er nærmest i sin helhet utleid til Justisdepartementets aktiviteter. I Gamlebyen i Fredrikstad er man

kommet langt i å leie ut lokalene, primært til kulturformål, noe som også er i tråd med kommunens ønsker.

Det er en helt spesiell historisk utfordring å omdanne festningene til attraktive sivile anlegg. Dagens situasjon åpner for visjoner om å:

- Foredle våre nasjonale landemerker på linje med de beste internasjonale eksempler.
- Utvikle stedene som levende lokalmiljøer og berike regionene, på en måte som er attraktiv for fremtiden.
- Utnytte festningenes rom for opplevelse i forhold til stedenes egenart, mulighet for underholdning, sted for læring og ny kunnskap.

I dette ligger ambisjonen om at festningene utvikles med respekt for deres egenart som kulturminner.

Utvikling og revitalisering av festningsverkene forutsetter at eiendommenes inntekstpotensial utnyttes på en måte som aktivt ivaretar deres verneverdi. Forsvarsbygg arbeider nå med å skaffe leietakere/brukere til Oscarsborg festning. Arbeidet med Oscarsborg festning går i korthet ut på å:

- videreføre rollen som nasjonalt historisk festningsverk
- sikre en forvaltning som viderefører verdier og tradisjoner på en etisk og estetisk forsvarlig måte
- skaffe brukere til bygninger og uteareal, for hele anlegget
- gjøre Oscarsborg til et levende festningsverk
- sikre tilgjengeligheten for allmennheten

Til grunn for interimforvaltningen ligger blant annet Riksantikvarens føringer for forvaltning og utvikling av fredete og verneverdige eiendommer. Med utgangspunkt i dette og Forsvarets egne ambisjoner innen miljøsektoren, mener jeg at interimforvaltningen vil bevare festningsverkene som viktige nasjonale symboler og sikre allmennhetens interesser.

Vedlegg 2**Brev fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet v/statsråden til forsvarskomiteen v/leder Marit Nybakk, datert 11. april 2003****Tidsplan for fremleggelse av sak for Stortinget om forvaltning av festningsverk besluttet tatt ut av militær bruk**

Det vises til brev om ovenstående tema av 07.04.03 hvor det spørres om fremdrift i arbeidet, og når sak ventes fremlagt for Stortinget.

Som det fremgår av brev av 18. februar i år fra Forsvarsministeren, leder Arbeids- og administrasjonsde-

partementet et arbeid med både en gjennomgang av kulturhistoriske eiendommer i statlig eie, og spørsmål om fremtidig eierskap og forvaltning av slike eiendommer med deltakelse blant annet fra Forsvarsdepartementet. I arbeidet legges det vekt på å følge merknadene i Innst. S. nr. 314 (2000-2001) og innstillinga til årets budsjett fra forsvarskomiteen, Budsjett-innst. S. nr. 7 (2002-2003).

I brevet av 18.02.03 heter det videre at "frem til Stortinget har vedtatt ny fremtidig forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer, vil Forsvarsbygg i en interimperiode forvalte nasjonale festningsverk som ikke har militær bruk. Festningsverkene skal i henhold til Stortingets forutsetninger forbli i statlig eie. Ved å vise kreativitet og finne løsninger gjennom utvikling og utleie vil man tilstrebe å få til levende festningsverk som gjør det mulig å videreføre historien til nye generasjoner, samtidig som tilgjengeligheten sikres for allmennheten."

Som det nevnes i ditt brev ser AAD nå på eierskap og forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer, hvorav festningsverk besluttet tatt ut av militær bruk er en av flere kategorier eiendommer. Kulturhistoriske eiendommer som i dag forvaltes av Statsbygg er en av de andre kategoriene som vurderes i dette arbeidet. Som det ble redegjort for i det omtalte brevet, tar jeg sikte på å komme tilbake med sak om fremtidig eier-

skap og forvaltning av kulturhistoriske eiendommer til Stortinget så raskt som mulig. Sakens viktighet og kompleksitet tilsier imidlertid at det tar noe tid å utrede og fremlegge saken.

Det er for tidlig å si noe sikkert om når saken kan fremlegges for Stortinget, utover at det ikke vil bli fremlagt sak om dette i vårsesjonen. I første omgang vil regjeringen komme tilbake til saken i forbindelse med forslag om modernisering innenfor Statsbyggs område, jf. Stortingsproposisjon nr. 1 (2002-2003) for AAD.

I mellomtiden vil det, som forsvarsministeren redegjør for i sitt svar, være Forsvarsbygg som fortsatt forvalter festningsverkene. Som forsvarsministeren understreker i sitt brev av 18.02.03 forholder regjeringen seg naturligvis til de føringer som Stortinget har gitt, og det vil derfor ikke skje en utvikling av nasjonale forsvarsmonumenter uten politisk forankring i Stortinget.